

Enheten för agenda 2030
Frida Nises
Direkt 010-2250454
frida.nises@lansstyrelsen.se

Socialdepartementet
Diarienummer: S2019/02213/FST

Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23)

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Dalarnas län ser positivt på utredningen men bedömer att den långsamma utvecklingen och den relativt låga kunskapsnivån om den nationella funktionshinderspolitiken ställer ytterligare krav på konkretion i styrningen av funktionshinderspolitiken

Avsnitt 4 Utredningens utgångspunkter. Länsstyrelsen bedömer att förslaget om att öka kunskapen om FN:s konvention är viktigt och kan påverka möjligheterna att nå det nationella målet. Detta då arbetet med funktionshinder och arbetet med mänskliga rättigheter i viss utsträckning fortfarande bedrivs i stuprör.

Avsnitt 5.1 Att göra rätt från början – universell utformning Länsstyrelsen instämmer i förslaget att principen om universell utformning bör användas som *vägledande princip* i ett framtidsinriktad och proaktivt genomförande av den nya funktionshinderpolitiken. Konkreta förslag på hur detta ska omsättas i praktiken saknas dock.

Avsnitt 6.1 En modern styrning genom samverkan Länsstyrelsen uppfattning är att styrning genom samverkan är en väldigt svag form av styrning av funktionshinderspolitiken. Ett styr- och uppföljningssystem bör basera sig i tydliga uppdrag, tillhörande resurser och att kontinuerligt efterfråga resultat. För att funktionshinderspolitiken i högre grad ska genomsyra samhället och prioriteras i kommuner och regioner ser vi snarare samverkan som en av många möjliga arbetsmetoder.

Avsnitt 6.2.2 Ökat inflytande och delaktighet för dem det berör. Länsstyrelsen instämmer i förslaget om att myndigheter ska samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i processer som rör genomförande, uppföljning och analys av funktionshinderspolitiken.

Avsnitt 6.2.3 Utvecklingskraft lokalt och regionalt. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att kommuner och regioners arbete inom funktionshinderspolitiken är avgörande för genomförandet av det nationella målet. Genom länsstyrelsernas uppdrag inom funktionshinderspolitiken har den statliga närvaron stärkts hos kommuner och regioner vilket gynnar ett gemensamt arbete mot det nationella målet

Avsnitt 8 En nationell samordnare främjar funktionshinderspolitiken. Länsstyrelsen bedömer att tillsättandet av en nationell samordnare inte är den bästa vägen för en långsiktig funktionshinderspolitik med tydlig politisk uppbackning. Länsstyrelsen ser även risker i rollfördelning i funktionshinderspolitiken. Detta gäller en eventuell samordnares roll gentemot andra centrala aktörer inom området, så som bland annat Myndigheten för delaktighet och den planerande Institutionen för mänskliga rättigheter. Länsstyrelsen menar att funktionshinderspolitiken och det nationella målet kräver ett långsiktigt arbete, inte minst om förtroendefulla relationer skall byggas upp gentemot kommuner och regioner.

Särskilda synpunkter

4. Utredningens utgångspunkter

Länsstyrelsen önskar lyfta vikten av en medvetenhet om att det inte nödvändigtvis behöver vara så att funktionshinderspolitiken är en integrerad del av arbetet för mänskliga rättigheter, på lokal och regional nivå, för att det nationella målet är formulerat utifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Arbetet med funktionshinder och arbetet med mänskliga rättigheter bedrivs i viss utsträckning fortfarande i stuprör. Länsstyrelsen bedömer därför att tidigare nämnda förslag om att öka kunskapen om FN:s konvention är viktigt och kan påverka möjligheterna att nå det övergripande målet.

5. Att göra rätt från början - universell utformning

5.1 En vägledande princip för politiken

Länsstyrelsen delar betänkandets bedömning om att principen om universell utformning bör användas som *vägledande princip* i ett framtidsinriktad och proaktivt genomförande av den nya funktionshinderspolitiken. Länsstyrelsen saknar dock en tydligare instruktion hur den universella utformningen ska ske rent praktiskt på myndighetsnivå, mer än att det ska vara verksamhetsanpassat. Att ställa krav på att processer och utvecklingsarbeten inkluderar utgångspunkten att nya produkter, tjänster, miljöer och program ska baseras på universell utformning ställer stora krav på verksamheten. Det kräver att det finns erforderlig kompetens på plats och att resurser, såväl personella som ekonomiska finns tillgängliga.

6. En god grund för styrning och uppföljning

6.1 En modern styrning genom samverkan

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till betänkandets bedömning att:

”styr- och uppföljningssystemet för funktionshinderpolitiken ska bygga på samverkan i nätverk och med tydlig ansvarsfördelning (så kallad *governance* eller samhällsstyrning)”.

Länsstyrelsen uppfattning är att styrning genom samverkan är en väldigt svag form av styrning av funktionshinderspolitiken. Ett styr- och uppföljningssystem bör basera sig i tydliga uppdrag, tillhörande resurser och att kontinuerligt efterfråga resultat. För att funktions-hinderspolitiken i högre grad ska genomsyra samhället och prioriteras i kommuner och regioner ser vi snarare samverkan som en av många möjliga arbetsmetoder.

Ekonomiska resurser kan stärka framförallt mindre eller mellanstora kommuners förutsättningar att arbeta strategiskt med frågan.

Länsstyrelsen bedömer vidare att funktionhinderspersionen behöver integreras i kommuners verksamheter på ett långsiktigt och systematiskt sätt för att nå en strategisk nivå. Med kontinuerlig uppföljning av resultat och långsiktighet i styrningen, kan fler aktörer i samhället tillsammans arbeta för att människor inkluderas och fler sektorer kan genomföra insatser så att funktionshinderspolitikens mål uppnås.

Länsstyrelsen vill framföra att det är synd att inte länsstyrelsernas regeringsuppdrag om att stödja regioner och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer lyfts tydligare i betänkandet. ¹ Länsstyrelsen har idag ett flertal uppdrag inom närliggande tvärssektoriella sakfrågor så som jämställdhet, barnrätt brottsförebyggande arbete och mänskliga rättigheter. Uppdragen handlar om att stödja, samordna och följa upp arbetet med nationella politiska mål i kommuner, regioner och statliga myndigheter. Utifrån tidigare erfarenheter gör Länsstyrelsen bedömningen att nätverk kan vara ett föredömligt sätt att öka samverkan och kunskapen inom ett sakområde, samt en arena för initiativ, men har en begränsad funktion som styrmedel.

6.2.2 Ökat inflytande och delaktighet för dem det berör

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag om att myndigheter ska samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i processer som rör genomförande, uppföljning och analys av funktionshinderspolitiken.

---

¹ i samarbete med Myndigheten för delaktighet, och i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting. Uppdraget gäller under 2018–2020.

För att förebygga att det blir för stora åtskillnader mellan olika län och kommuner föreslår vi att Länsstyrelserna erhåller ett tydligt regeringsuppdrag som dels tar hänsyn till länsstyrelsernas storlek och olika villkor att samordna arbetet, men också till att förutsättningarna skiljer sig åt mellan kommuner och regioner. En sådan medvetenhet och hänsyn är nödvändig för att stöd och samordning ska bli så jämnt och effektivt utformat som möjligt.

6.2.3 Utvecklingskraft lokalt och regionalt

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning om att kommuner och regioners arbete inom funktionshinderspolitiken är avgörande för genomförandet av det nationella målet. Länsstyrelserna har under 2018–2020 i uppdrag att, i samverkan med Myndigheten för delaktighet (MFD) och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), stödja kommuner och landsting i genomförandet av deras funktionshinderspolitiska strategier och planer. Genom uppdraget har länsstyrelserna ännu mer kraftfullt kunnat verka för genomslaget av funktionshinderspolitiken i länet, jämfört med tidigare förordningsstyrt arbete utan särskild finansiering.

Under 2018 genomförde länsstyrelserna, tillsammans med MFD, en gemensam kartläggning av nuläge, utmaningar och stödbehov hos kommuner och regioner. Genom att kartlägga behoven kunde ändamålsenligt stöd utformas samtidigt som hänsyn till den kommunala och regionala självstyrelsen togs i beaktning.

Kartläggningen visar att det funktionshinderspolitiska arbetet skiljer sig mycket åt mellan olika kommuner och regioner. Detta gäller både ambitionsnivå och hur arbetet sker i praktiken. Det är också tydligt att det perspektivskifte som påbörjades i och med propositionen ”Från patient till medborgare” fortfarande i hög grad pågår hos många kommuner och regioner. Kartläggningen visar att få kommuner och regioner arbetar tvärsektorielt inom funktionshinderspolitiken med mänskliga rättigheter och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt. I kartläggningen framkom att majoriteten av kommunerna och regionerna önskar stöd från länsstyrelserna i sitt arbete inom funktionshinderspolitiken. Framst efterfrågar kommuner och regioner stöd genom kompetensutveckling till olika målgrupper inom den egna organisationen. Länsstyrelsernas kartläggning visar också att många kommuner och regioner saknar ett långsiktigt och tvärsektorielt strategiskt arbete inom området och är i behov av stöd i att genomföra detta.

I uppdragets genomförande finns stora fördelar i Länsstyrelsernas regionala förankring och etablerade kontaktvägar och relationer till kommuner och regioner, vilka också utvecklats genom uppdraget. Den statliga närvaron inom funktionshinderspolitiken har stärkts hos kommuner och regioner vilket gynnar ett gemensamt arbete mot det nationella målet. Även Länsstyrelsernas bredd av uppdrag, var av fler har stor betydelse för att uppnå det nationella målet, är betydelsefullt för ett fortsatt arbete för tvärsektorielt genomslag av funktionshinderspolitiken i kommuner och regioner. Ytterligare en fördel med uppdraget är möjligheten till statlig samordning i länen. Länsstyrelserna verkar

genom samverkan i uppdraget som en kanal in i länen för andra myndigheter vars uppdrag har bäring på funktionshinderspolitiken, däribland Myndigheten för Digital förvaltning, Arbetsförmedlingen, Specialpedagogiska Skolmyndigheten, Upphandlingsmyndigheten med flera.

I och med Sveriges ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2008, det nya nationella målet och SKL:s positionspapper ”funktionshinder och delaktighet”, båda från 2017, bedömer Länsstyrelsen att det nu finns bättre förutsättningar än någonsin för nationell, regional och lokal samverkan inom funktionshinderspolitiken. Länsstyrelsen ser uppdraget att stödja kommuner och regioner som en viktig del i detta arbete.

Då Länsstyrelsernas nuvarande uppdrag kan ge ett kostnadseffektivt och målgruppsanpassat stöd till kommuner och regioner ställer sig Länsstyrelsen frågande till att uppdraget inte lyfts tydligare i utredningen. Länsstyrelsen hade också gärna sett att en förlängning av uppdraget behandlades i utredningen. Sedan uppdragets start har Länsstyrelserna kunnat ge konkret stöd, upparbetat nya nätverk och kontaktytor, byggt upp intern kunskap samt skapat ett effektivt samarbete med MFD. Det vore därför olyckligt för utvecklingskraften lokalt och regionalt om den kunskap, arbetssätt och relationer som byggts upp i länen går förlorade

8. En nationell samordnare främjar funktionshinderspolitiken

Länsstyrelsen delar bedömningen att den nya funktionshinderspolitiken behöver stark politisk uppbackning. Detta gäller oavsett form av nationell styrning av funktionshinderspolitiken men särskilt med den kommunala och regionala självstyrelsen som utgångspunkt.

Länsstyrelsen bedömer däremot att tillsättandet av en nationell samordnare inte är den bästa vägen för en långsiktig funktionshinderspolitik med tydlig politisk uppbackning. Länsstyrelsen ser risker i rollfördelning i funktionshinderspolitiken. Detta gäller en eventuell samordnares roll gentemot andra centrala aktörer inom området, så som bland annat Myndigheten för delaktighet och den planerande Institutionen för mänskliga rättigheter. Enligt Länsstyrelsernas instruktion skall Länsstyrelserna dessutom verka för genomslag av nationella mål i respektive län, däribland det nationella målet för funktionshinderspolitiken.

De utgångspunkter som utredningen motiverar tillsättandet av en nationell samordnare med anser Länsstyrelsen kan mötas på ett mer effektivt och långsiktigt sätt.

Länsstyrelsen har i och med sin kännedom om de regionala och lokala förutsättningarna i länen, sin bredd av verksamhetsområden möjlighet att på ett effektivt och långsiktigt sätt stödja kommuner och regioner utifrån ett delaktighets och tillgänglighetsperspektiv för personer med funktionsnedsättning. Inom alla verksamhetsområden beaktas alltid

(länsstyrelseinstruktionen §5) jämställdhetsperspektivet, mänskliga rättigheter, barns bästa och det nationella folkhälsomålet som alla är viktiga i arbete för att uppnå det nationella målet för personer med funktionsnedsättning. Länsstyrelserna har etablerade kontaktvägar och relationer till både tjänstepersoner och politiker inom kommuner och landsting/regioner. Länsstyrelserna dessutom redan flera specifika uppdrag med beröring på funktionshinderspolitiken, så som mänskliga rättigheter, jämställdhet och barnrätt. Tillsammans med uppdrag inom funktionshinderspolitiken möjliggörs synergieffekter och samordning gentemot kommuner och landsting/regioner vilket motverkar perspektivträngsel. Detta är särskilt angeläget då det nationella målet för funktionshinderspolitiken skall bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.

Utredningen föreslår att den nationella samordnaren ska verka under en begränsad tid. Länsstyrelsen menar dock att funktionshinderspolitiken och det nationella målet i allra högsta grad kräver ett långsiktigt arbete, inte minst om förtroendefulla relationer skall byggas upp gentemot kommuner och landsting/regioner.

Länsstyrelsen anser därför att en fortsatt förstärkning av länsstyrelsernas funktionshinderspolitiska uppdrag är ett mer kostnadseffektivt sätt att uppnå de syften som utredningen framhåller genom tillsättandet av en nationell samordnare.

Länsråd Camilla Fagerberg har beslutat i detta yttrande. Frida Nises har varit föredragande.

Camilla Fagerberg
Länsråd

Frida Nises
Föredragande